

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

17. De Ira.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Ethic. cap. vlt. Primò à definitione, quia nullus metus est virtus. Sed verecundia est metus dedecoris. Secundo à tempore, quia virtus conuenit hominibus cuiuscunque ætatis: sed verecundia senibus non conuenit. Tertio à contrario, quia virtus solum cadit in bonos; at verecundia cadit etiam in malos. Quarto à proprio, quia virtus per se laudem meretur; at verecundia nõ nisi in pueris, & adolescentibus. Postremo à subiecto: quia omnis virtus est voluntaria; at verecundia non item: nam metu dedecoris subito verecundamur, & erubescimus.

Objicies Philosophum, 3. *Ethicorum. cap. 8.* dicentem, Verecundiam esse virtutem. ait enim, fortes esse, qui dura perferunt ob honestatem, & virtutem, & tales esse, qui metu dedecoris, aut spe, & studio honoris fortiter agunt. Deinde Seneca *li. 1. Epist. 11. ad Lucilium* videtur verecundiam facere virtutem; Ambrosius quoque *lib. 1. De officiis cap. 18.* ait pulchram virtutem esse verecundiam, quam multis laudibus ibidem extollit. Cicero, in *Partitiõ. virtutum omnium custodem verecundiã appellat*: idem in *lib. 1. de finibus bonorum, & malorum*, ait, Sine ea nihil rectum, nihil honestum esse posse. Nihilominus Aristotelis sententia in hac parte est verissima, Verecundiam non esse virtutem: quoniam licet sit actus, quo fugimus id, quod est turpe, vel quod turpis speciem habet, vel quod hominum iudicio turpe existimatur: id tamẽ fugimus metu dedecoris, & infamię. At virtutis officium non est, nisi cum bona facimus, aut mala deuitamus studio, & amore honestatis, & odio turpitudinis: nam qui metu infamię, vel dedecoris malum declinat, non fugiet id turpe, quod dedecore, & infamia auctorem non afficit. Neque verò sibi ipsi est Aristoteles contrarius. Nam cũ 3. *Ethico. ca. 5.* Verecundiam virtutem vocat, latius virtutis nomen accepit, vt ibi Eustratius annotauit, pro actu, vel habitu laudabili. Laus enim est simpliciter, & per se virtuti debeat, ex accidenti tamẽ bonis etiam affectibus tribuitur. Eodem modo Seneca, Cicero, & Ambrosius virtutis nomen verecundię dederunt.

Secundo objicies, Verecundiam in mediocritate quadam inter duos animi affectus consistere, vt docet Aristoteles *lib. 4. Ethic. cap. vlt.* Sed hoc proprium est virtuti. Respondeo, quosdam etiam esse animorũ affectus inter duos alios oppositos consistentes, talisque est Verecundia, cui opponitur Impudentia. Impudens est, qui nullo dedecoris, vel infamię metu à turpi deterretur. Verecundo item opponitur pavidus, qualis est is, qui vmbra etiam dedecoris timet, ita vt leuissimis de causis erubescat.

Tertio quæritur, An in bonos & in senes quoque cadat verecundia. *Arist. lib. 4. Ethic. cap. vlt.* negat aut seni, aut magnanimo, forti, & probo viro verecundiam cõuenire. Certè aut verecundia sumitur prout est metus dedecoris, & ignominie ob turpe factum, vt sumit Arist. & ita senibus, aut studiosis, & probis viris non conuenit, quia non decet eos turpe aliquid committere. Et hinc est, vt in his verecundia sit vituperabilis potius quam laudabilis. Nam cum senex, vel vir studiosus turpiter quippiam facit, argumẽtum est malitię alius infixæ, ita vt non ex infirmitate ignorantie

deliquisse videatur: Aut verecundia sumitur vt est metu infamię, vel dedecoris ob aliquod factum, quod reuera turpe non est, sed sola hominũ existimatione turpe iudicatur, & hæc verecundia in senes, viros probos, & ingenuos cadit.

Quarto quæritur, cur puerorum & adolescentium verecundia in laude ponatur. Respondeo quia est futurę probitatis indicium; & quia ignorantia quadam, & infirmitate nature turpiter facere creduntur. Vnde Socrates Xenophontem probũ iuuenẽ laudauit, quod purpura virtutis, hoc est, verecundia malas tinxerat. & Diogenes cuidam puero, cui genas purpureus color infecerat præ verecundia, dixit, Macste virtutis puer, macste: nã, hic est color virtutis.

Quinto quæritur, cur timorem sequatur pallor externus, & verecundiam rubor, cum tamen verecundia sit metus, est enim pudor iustę reprehensionis timor. Respondeo præ timore mali impendẽtis spiritus ad ipsum cor natura detrudit, & contrahit, tanquam ad arcem in qua se tueantur, & quam conseruent incolumem, & proinde vultus spiritibus destitutus pallescit: contra tamen, quia verecundia est metus dedecoris, vel iustę reprehensionis, spiritus ad faciem aduolant, vt eam à dedecore defendant ac protegant. Hanc quæstionem in Problematis teste Gellio *lib. 19. ca. 6.* Aristoteles proposuit, & verè dixit, quod accideret diffuso sanguine aut contracto, sed cur ira fieret nõ dixit. Eandem quæstionem optimè soluit Macro *lib. 7. Saturna. c. 11.* natura, inquit, pudore tacta sanguinẽ ante se pro velamento diffundit & obtendit, vt videmus quemq; erubescens manũ sibi, ante faciem frequẽter opponere quia iustam reprehensionem, & inde opprobrium & dedecus timet.

Vltimò quæritur, An verecundia ex alterius malis aliquando contingat. Respondeo ex malis vxorum, filiorum, & amicorum aliquando oriri, quia ea mala nostra putamus, & ducimus.

Cap. XVII.

De Ira.

PRIMO quæritur, Quid sit Ira. Respondeo, à Nysseno defini, esse sanguinis feruorem in corde ex euaporatione, & turbatione fellis proficiscentem. Aristoteles verò & Cicero eam definiunt esse cupiditatem puniendi, & vlciscendi eum, à quo sumus iniuria læsi. Vnde irascimur, eo quod putamus ab alio iniuria nos affici: vel despici & contemni. Et propterea ait Nyssenius, irã esse mixtum affectum non simplicem. Constat .n. ex dolore, & tristitia iniurię acceptę, & cupiditate cum spe, & fiducia vlciscẽdi, in qua vindicta sumpta, postea delectatur tanquã in re concupita & obtenta. Seneca tres libros de ira conscripsit, in quibus Stoicorum sententiam sequutus est.

Secundo quæritur, Quid discriminis sit inter Iram, & Odium. Respondeo, magnum esse discrimen inter hos duos affectus. Nam per iram volumus alicui malũ, quia nobis iniuriam intulerit, quam cupimus vindicare: per Odium verò optamus alicui malum, etiam si nulla ab eo iniuria simus affecti, sed solũ quia nobis per se ipse displiceat; vel quia nobis aduerfetur; vel deniq; quod is per se malus, & improbus sit. Odio .n. habemus

improbos

Nyss. lib. 4.
Phik. ca. 13.

Arist. 1. 2.
Rheio. c. 2.

S. Th. 1. 2.
q. 46. a. 2.
c. 3.

Cap. XVIII.

De bonitate & prauitate humano-
rum affectuum.

PRIMO quaeritur, An affectus animi sint per se boni an prau. **Respondeo**, Per speculum esse ex Cicerone, Seneca, Plutarcho & Augustino, Stoicos sensisse omnes affectus animi esse prauos, & vitiosos, ut aduersos scilicet, inimicosque rectae rationi hominis. Stoici nihil numerabant in bonis, nisi quod honestum esset: nihil in malis, nisi quod turpe: cetera media & indifferentia esse dicebant. Affectus itaque in malis ponebant hisce rationibus. **Primo** quia sunt morbi & aegritudines animi. **Secundo** quia rationem perturbant, & iustum eius imperium recusant, detrahunt, deserunt. **Tertio** quia debent virtute corrigi & temperari, ergo sunt mali. **Quarto** quia inuidia, auaritia, ambitio, iactantia, superbia, accidia, pigritia, inanis gloria, crudelitas, invidia sunt affectus animi, & tamen culpa non vacant. **Quinto** quia cum ratione pugnant. **Sexto** quia mansuetudo, lenitas & clementia comendantur, & tamen sunt irae aduersae & contrariae; ergo ita est affectus sua natura malus. **At Peripateticorum, & Academicorum** u sententia fuit, Affectus animi quando immodici sunt atque rationi aduersantur, malos esse & culpae imputari, & ideo tales debere virtute regi, cohiberi & sedari: Quando uero sunt temperati non esse malos, neque culpae dari. Probant hoc illi. **Primo** quia misericordia, uerecundia, pudor, aemulatio uirtutis, poenitentia, sunt affectus animi, & boni: itidem mansuetudo & lenitas sunt affectus laudabiles. **Deinde** quia amor, odium, desiderium, ira, non semper affectus sunt mali; odium enim habemus prodiuores, latrones, sacrilegos, homicidas, calumniatores, periuros, & id genus homines, & in culpa non sumus. hosti insuper & tyranno irascimur, nec ideo culpamur. **Ad haec** bonos, & de nobis benemeritos amamus: honesta item experimus absque ullo uitio. **Postremo** affectus sunt naturae insiti & innati, ergo mali non sunt.

In hac re tota huiusmodi Philosophorum lis & contentio fuit de nomine potius quam re. Stoici enim motus ratione praecurrentes quibus primo rerum obiectarum occursum mouemur, & afficimur motus quidem naturales uocabant; affectus uel affectiones non item. **Rursus** motus animi rationis praescripto temperatos, non appellabant animi affectus, ueluti Cupiditatem, Laticitiam, Morem uel Metum, sed actus uoluntatis & affectus rationis bonos: nimirum pro cupiditate uoluntatem; pro laticitia gaudium, pro metu cautionem. Perturbationes igitur uel affectus uocabant eos actus, quibus contra rationem quis cupiebat, laetabatur, metuebat, aut contristabatur. **At uero** Peripatetici & Academici, non solum uocabant Affectus animi eos, quos recta ratio experitur sibi aduersos & contrarios, sed etiam ipsos animi motus, qui natura rationem praenuntiant; eos item, quos ratio reprimat, moderatur & temperat. **Et certe** Peripatetici, & Academici, melius loquebantur quam Stoici, quia non est cur inficiemur animi motus, qui imaginationem sequuntur & ratione antecedunt, esse affectus; siquidem

sunt

improbos ob id solum quod tales sint, tamen si nobis nulla in re noceant, aut incommodent. Præterea per odium uolumus alteri malum, ut potè exilium, carcerem, mortem, ut ei malum est: per iram uero cupimus alteri malum, ut puniat ac vindicat iniuriam acceptam. Unde qui odit alterum, contentus est, si ille malum sustineat: at iratus nunquam quiescit, donec alter noverit se malum ferre, & eo ipso contristetur & doleat.

S. Th. 1. 2.
q. 46. a. 2.

Tertio quaeritur, In qua re tanquam materia sibi obiecta ira uersetur. **Respondeo**, In malo alterius, nimirum in poena & uindicta iniuriae illatae, quam iratus habet ut bonum sibi; Is uero, cui irascimur, eam sustinet ut sibi grauem, molestantem & malam.

Quarto quaeritur, Quot sint partes tanquam species irae: **Respondeo**, tres colligi ex Aristotele. **lib. 2. Rethor. cap. 2.** Nyss. **lib. 4. Philoso. cap. 13.** Damascen. **lib. 2. fide. orbo. cap. 16.** S. Thom. 1. 2. q. 46. ar. 8. **Arist. 4. Eth. c. 5.** Excandescitiam, quae est ira breuis; Iram, quae est diuturna; Furorem, quae est ira inueterata, quae non quiescit nec finitur, donec uindicta potiat.

Arist. li. 4.
Eth. cap. 5.

Quinto quaeritur, Qui affectus sit irae contrarius. **Respondeo**, Lenitatem, Mansuetudinem, & Clementiam. Lenitas & Mansuetudo est erga omnes: Clementia potius est Principum & dominorum erga eos, qui sunt suae potestati subiecti. Hic affectus est bonus, & laudi datur: quia non plus poenarum sumit, quam ratio patitur, & postulat. Verum huic affectui solet etiam esse

Arist. li. 4.
Eth. cap. 5.

contrarius & aduersus praeter iram alius, nimirum Cruelitas, qua plus poenae quis repetit ab alio, quam sit promeritus. Sauiitia & Feritas, qua instar belluarum in alium saeuimus, atroces poenas ab eo repetentes. **Arist. lib. 4. Eth. c. 5.** & S. Thom. 1. 2. q. 23. artic. 3. docent iram nihil esse contrarium, quoniam ira generatur in nobis ex malo aliquo, quod nos offendit, aut laedit: quod si uicisci cupimus, ut illud quasi repellere uideamus, irascimur, si uero malo succumbimus, quasi uicti & iuperati, tristamur & dolemus: non irascimur, quia non speramus illud malum nos propulsauros, at tristitia & dolor, irae nequaquam opponitur: superest ergo ut irae tantum opponatur id, quo a motu cessamus atque desistimus, uidelicet Lenitas, Mansuetudo, Clementia: non motus, quo uel contra malum pugnemus, uel malum odio habeamus, uel ob malum tristamur, uel in bono obtento delectemur.

Ench. li. de
ira Dei.
cap. 5.

Sexto quaeritur, Qui sint effectus irae. **Respondeo**, Iram calidam esse & siccae naturae; unde est ignea, fellea, ardens, uehemens, furiosa & uolentia, per quam oculi ardescunt, uox tremit, lingua titubat, & uultus alternis maculatur coloribus: nunc enim suffuso rubore facies acceditur, nunc pallore albescit. Praetera ex ira cum non cohibetur innumera damna & mala, cuiusmodi sunt odia, dissidia, inimicitiae, similitates, lites, rixae, contentiones, iurgia, caedes, & bella nascuntur. **Hec ait Lactantius ex Seneca**, urbes sabuerit, populos delet, prouincias deuasat, imperia demolitur. **Basilium homiliam de**

Senec. li. 1.
de ira. c. 2.

ira scriptam reli-
quit.